

Fer recerca sobre els deportats a camps nazis.

Metodologia de treball emprada en la investigació sobre Eusebi Vicens Sagué, un deportat de Santa Cristina d'Aro (1910 - 1941).

ALBERT GAMUNDI GIL

Resum:

El nom d'Eusebi Vicens Sagué ha aparegut diverses vegades a les llistes d'exiliats catalans del Baix Empordà, concretament entre els que pertanyen a la Vall d'Aro. Amb la voluntat de recuperar la memòria històrica del nostre poble, des de l'Arxiu de Santa Cristina d'Aro es va impulsar aquesta investigació amb l'objectiu de retre homenatge públic a aquesta persona. L'esdeveniment consistiria en la col·locació d'una placa commemorativa a un carrer del Barri de Salom en record seu.

El següent article recull la metodologia i les fonts emprades durant la recerca sobre l'exili i deportació del cristinenc Eusebi Vicens Sagué, el qual fugir d'Espanya pels Pirineus amb la retirada del febrer de 1939. A França va treballar en una companyia de treballadors estrangers fins que fou capturat a Saint Dié. Posteriorment fou deportat a Mauthausen pel règim nazi, d'on seria traslladat a Hartheim, l'agost del 1941.

Aquesta investigació presenta alguns aclariments sobre l'assassinat d'Eusebi Vicens Sagué al castell de Hartheim, emmarcant la seva mort dins la primera fase de les cambres de gas i la conseqüent manipulació de les dates de mort en els documents oficials per part del règim nazi, per tal d'evitar que les investigacions possessin en relació les morts de les víctimes amb els camps de concentració. En darrer lloc l'article aborda la qüestió de les dificultats que va haver de patir la vídua d'Eusebi Vicens a Catalunya, qui va haver de viure sota l'estigma d'haver estat casada amb un roig.

En conclusió, la finalitat d'aquesta investigació històrica era aconseguir acostar-nos a la figura d'Eusebi Vicens Sagué, un exiliat republicà del nostre poble, qui fou una de les víctimes del règim nazi, i, alhora, exposar el periple de recerca pels alguns centres i conjunts documentals i què se'n pot extreure de cadascun d'ells, a saber:

- Obres publicades sobre el fenomen dels deportats, a nivell general o local, disponibles generalment en la xarxa de biblioteques públiques.
- Obres publicades sobre les responsabilitats polítiques durant la Guerra Civil i la persecució d'aquestes durant el franquisme.
- Arxiu de la Biblioteca del Camp de Concentració de Mauthausen
- Arxiu del Castell de Hartheim
- Museu d'Història de Catalunya – llistats de deportats a Mauthausen (còpies de la documentació de l'Arxiu del Camp de Concentració de Mauthausen).
- Entitats memorials: Triangle Blau i Amical de Mauthausen (en part, còpies de la documentació de l'Arxiu del Camp de Concentració de Mauthausen)
- Arxius municipals
 - Fons dels ajuntaments – padrons municipals, registres de lleves militars
- Arxius municipals o judicials
 - Fons dels Jutjats de Pau i Registre Civil – llibres de naixements, matrimonis i defuncions
- Arxius personals dels descendents
- Testimonis orals dels descendents i altres

Paraules clau: persecució franquista, exili de 1939, Mauthausen, Hartheim, exili català, neteja eugenèsica, camps nazis, camps d'extermini, Holocaust.

Metodologia de la recerca

Vaig iniciar la recerca amb el buidatge d'informació sobre Eusebi Vicens de l'obra de Benito Bermejo, *Libro Memorial*¹.

La informació que s'ofereix sobre els deportats a Mauthausen procedeix de les llistes oficials publicades pels nazis. Aquesta publicació ens va donar les següents dades: nom, cognoms, població d'origen, data de naixement, núm. de presoner (a Estrasburg, Mauthausen i Gusen), data de deportació (a Mauthausen i Gusen), i lloc de mort (Hartheim).

Després vam consultar l'obra de Montserrat Roig², qui també havia consultat les llistes de Mauthausen. A continuació vam consultar l'article de Marc Auladell³ sobre els deportats de la vall d'Aro i Sant Feliu de Guíxols als camps nazis. També vam anar a fer-l'hi una visita per interessar-nos pel seu treball.

Segons les dades extretes del llibre de Bermejo, el 13 de Desembre de 1940 van arribar a Mauthausen un total de 236 presoners catalans. Segons les observacions fetes en la numeració dels presos deportats en aquella data, podem pensar que la numeració no seguia criteris regionals, tampoc la selecció de presoners per a ser deportats.

De forma complementària, vam consultar l'obra de Josep Clara⁴, sobre la persecució per responsabilitats polítiques al Baix Empordà i l'obra de Jordi Bohigas⁵ sobre la Guerra Civil a la Vall d'Aro.

El següent pas va ser enviar un correu electrònic al Museu d'Història de Catalunya⁶ fent-los saber la voluntat de poder revisar les còpies de les llistes de Mauthausen que elles conserven, encara que fos en format digital. Ens va respondre la directora, Margarida Sala i Albareda, qui ens va indicar que això només era possible assistint-hi personalment. No obstant això, ens va comentar sobre la possibilitat de demanar la informació directament a l'Arxiu de la Biblioteca del Camp de Concentració de Mauthausen.

Vaig entrar a la pàgina web del camp de concentració de Mauthausen⁷ i n'obtingué l'adreça electrònica de l'arxiu⁸. A continuació vaig escriure un correu en anglès a aquesta institució exposant el nostre cas i oferint la informació concreta que teníem d'Eusebi Vicens Sagué. Com a resposta va arribar un formulari⁹, en el qual em demanava que em registrés com a investigador, que expliqués els motius de la meva demanda, i per últim les dades que podia oferir sobre el subjecte de la investigació.

Com a resposta, vaig escriure en nom de l'Arxiu Municipal de Santa Cristina d'Aro com a institució. Quant als motius de la recerca, vaig citar la voluntat d'obtenir més informació sobre el nostre exiliat per a retre

1 Bermejo, B., i Checa, S. (2006). Introducció. Dins *Libro memorial: españoles deportados a los campos nazis (1940-1945)* (p.39). Madrid: Ministerio de Cultura. Subdirección General de Publicaciones, Información y Documentación.

2 Roig, M. (2001). *Els Catalans als camps nazis*. Barcelona: Edicions 62.

3 Auladell Agulló, M. (2006). "De Sant Feliu i la vall d'Aro als camps de la mort. Guixolencs víctimes de la barbàrie nazi." dins *Butlletí Informatiu Del Grup de Recerca de l'Època Franquista de Sant Feliu de Guíxols I La Vall d'Aro. El Trenta-Nou*, 9–12.

4 Clara, J. (2005). *Expedients de responsabilitats polítiques al Baix Empordà*. Institut d'Estudis del Baix Empordà, 24, pp.179-198.

5 Bohigas i Maynegre, J. (2016). *Guerra i revolució a Castell-Platja d'Aro (1936-1937)*. Castell-Platja d'Aro: Ajuntament de Castell-Platja d'Aro.

6 mhc.cultura@gencat.cat

7 mauthausen-memorial.org/es

8 inquiries@mauthausen-memorial.org

9 El formulari que va arribar procedia dels arxius del servei internacional de recerca (ITS) de Bad Arolsen.

homenatge públic a la seva figura. Respecte a les dades que nosaltres teníem, vam adjuntar la informació que havíem extret de les obres de Benito Bermejo i la Montserrat Roig.

Mentre esperava resposta de l'Arxiu de la Biblioteca del Camp de Concentració de Mauthausen, vaig recórrer a l'associació Triangle Bleu¹⁰, la qual es dedica a recuperar la memòria històrica de les víctimes dels camps de concentració. Així doncs, vaig adreçar un correu electrònic amb les demandes esmentades anteriorment, adjuntant també les dades de les què disposàvem.

La Laura Fontcubierta, de l'Amical de Mauthausen, ens va respondre a un altre correu que havíem enviat, tot facilitant-me una fitxa del deportat d'Eusebi Vicens, la qual portava com a noves dades el fet d'haver treballat en una companyia de treballadors estrangers a França i la seva filiació religiosa. Sembla que les dades que fan servir procedeixen de la documentació del camp de concentració de Mauthausen.

També vaig aprofitar l'avinentsa de l'homenatge per a establir una línia de comunicació amb ells sobre els avenços de la investigació i els progressos en el projecte d'homenatge que portàrem a terme.

Una setmana més tard, l'arxiver de la biblioteca del camp de concentració de Mauthausen, Peter Egger¹¹, ens va fer arribar la fitxa de presoner d'Eusebi Vicens Sagué amb les mateixes dades publicades per Bermejo. La fitxa no ens ha pogut facilitar dades com les ocupacions d'Eusebi i el número de barracó; tampoc informació sobre la seva rutina diària. Però sí que Eusebi va ser classificat com a presoner de religió romana catòlica.

Després d'analitzar els continguts de la fitxa, vam preguntar a P. Egger sobre les causes de la mort d'Eusebi Vicens a Hartheim. Egger ens va facilitar l'adreça de correu electrònic de Mag. Peter Eigelsberger, l'arxiver del Castell de Hartheim. Llavors vam redactar un breu escrit a aquesta nova institució, explicant la nostra conversa amb Peter Egger. L'objectiu que vam indicar era la necessitat d'obtenir detalls concrets sobre la seva estada a Hartheim. Mentre esperàvem la resposta de l'Arxiu del Castell de Hartheim, vam comparar les dades obtingudes de les dues fitxes de presoners facilitades per Peter Egger i Laura Fontcubierta.

Una setmana més tard d'haver contactat a l'Arxiu del Castell de Hartheim vam rebre la resposta de Mag. Peter Eigelsberger¹² qui ens va indicar que l'Eusebi va morir a Hartheim durant la primera fase de desenvolupament de les cambres de gas. Adjunt a la seva resposta, ens va redirigir als continguts de la pàgina web per a saber més sobre els programes de neteja eugenèsica al Castell de Hartheim. Hi havia dues campanyes eugenèsiques una enfocada a la població civil incapaç de treballar, la qual era considerada parasitària per a l'estat, i l'altra als camps de concentració, on els metges de les SS triaven els presoners incapaços de treballar.

També ens va fer arribar un document de transport, que portava el nom en clau K.L. Dachau¹³, i que es va publicar dins l'obra de Jean Marie Winkler¹⁴, on indicava que Eusebi Vicens va ser traslladat des de Gusen a Hartheim el 21 d'agost de 1941, un mes i un dia abans de la seva mort oficial, segons les dades extretes de les llistes de Mauthausen. Tenint en compte que quan arribaven a Hartheim, segons Eigelsberger -de l'Arxiu de Hartheim-, eren assassinats al cap de poques hores, i també que, segons la mateixa font, els trasllats se solien fer poc abans de la mitjanit i arribaven en un autobús fantasma de l'*Aktion T4*, durant la matinada, a

¹⁰ generiques.org/triangle-bleu-la-memoire-des-republicains-espagnols/

¹¹ egger@kof.ethz.ch

¹² dokumentation@schloss-hartheim.at

¹³ Segons la conversa amb Peter Eigelsberger, el nom en clau fa referència a un sanatori vinculat amb el camp de concentració de Dachau, encobrint un programa de neteja eugenèsica per a presoners que ja no són aptes per al treball en els camps de concentració. En el cas d'Eusebi, ell va ser enviat al Castell de Hartheim, que depenia del complex del camp de Mauthausen.

¹⁴ Winkler, J. M. (2010). *Gazage de Concentrationnaire au château de Hartheim. L'<action14f13> 1941-1945 en autriche annexée nouvelles recherches sur la comptabilité de la mort*. (M. Reynaud, Ed.). Éditions Tiresias.

[illegible]

El següent pas va ser intentar reconstruir el seu periple fins a la companyia de treballadors estrangers a França, nom del qual desconeixiem. En base al lloc de la seva captura a Saint Dié, el 1940, vam pensar que podria haver estat capturat per a fer treballs a la Línia Maginot. Els francesos feien servir espanyols pel fet que ells havien tingut contacte previ amb les noves armes i tècniques militars del nazisme. No obstant això, ens ha estat impossible confirmar o refutar aquesta afirmació.

Després de poder concretar una visita amb la filla d'Eusebi Vicens, Carme Vicens Viñolas, i la seva néta, Nuria Calvet Vicens, a Roca de Malvet, ens vam dirigir al seu domicili. Nosaltres els vam explicar els resultats de la recerca obtinguts fins al moment, abans de preguntar-los què ens en podrien dir.

15 Aquesta és la data que cita Bermejo a Libro Memorial

En efecte, va haver de viure sota l'estigma d'haver estat casada amb un republicà, fet que li comportà que en plena postguerra li deneguessin feines, patís diverses malifetes, com tancar el forat exterior de la xemeneia i que no pogués parlar del marit amb les filles, ja que era considerat un tema tabú.

Entrevista amb els familiars d'Eusebi Vicens Sagué

En acabar la visita els vam demanar si ens podien cedir alguna fotografia d'ell. Ens van facilitar una còpia d'un retrat d'Eusebi amb la seva dona Joaquina Viñolas Cortada. Es tracta de l'únic retrat d' ell que hem aconseguit.

Retrat d'Eusebi Vicens i Joaquina Viñolas Cortada (Arxiu personal de Carme Vicens Viñolas)

Vam continuar la nostra recerca sobre la vida d'Eusebi Vicens en els padrons municipals de Santa Cristina d'Aro compresos entre els anys 1933 i 1955. Ens va sorprendre el fet que a l'expedient corresponent a 1945 Eusebi aparegués com a habitant del municipi, quan havia mort quatre anys abans a Hartheim. Fins a la data no hem sabut trobar una explicació a aquesta fet. En els documents revisats Vicens apareix com a agricultor per compte propi.

També vam revisar els registres de llochs dels anys 1932, 1933 i 1934 de Santa Cristina d'Aro, on no en vam trobar cap rastre d' ell, segurament pel fet d'haver estat allistat al municipi de naixement, Castell d'Aro.

Fou llavors que em vaig dirigir a l'Arxiu Municipal de Castell-Platja d'Aro, on tenia la intenció de revisar els

registres de lleves compresos entre els anys 1930 i 1934 i també el registre civil de 1910 i 1933. Vaig trobar el seu nom en el registre de lleves de 1930 de Castell d'Aro, que era on havia nascut i estat allistat. Al registre civil vam poder veure que va néixer l'11 d'Abril de 1910¹⁶, tot i que no ens va ser possible obtenir la data de trasllat a Santa Cristina d'Aro. Només sabem que apareix per primer cop al padró d'habitants de Santa Cristina d'Aro de l'any 1934. En definitiva, aquest tram de la investigació va permetre recuperar una part de la trajectòria més personal d'Eusebi Vicens entre Castell d'Aro i Santa Cristina d'Aro.

A continuació vam intentar fixar la data de l'homenatge públic a Eusebi Vicens. Amb motiu de les dificultats per fixar-la al 22 d'agost, dia de la seva mort, data que queia de ple en període estiuenc, vam aconseguir que l'acte es realitzés el quinze d'Octubre, el dia nacional de les víctimes de la guerra civil i el franquisme.

Lavors em vaig posar en contacte amb l'amical de Mauthausen a Barcelona, on els vaig preguntar sobre la possibilitat d'assistir a l'acte.

Finalment, el quinze d'Octubre va tenir lloc l'acte públic d'homenatge al mas de Can Ballester, on havia fet de masover.

Acte d'homenatge a Eusebi Vicens, el dia 11 d'octubre de 2016, davant el mas de can Ballester (fotografia: Glòria Jara i Albertí). Faristol memorial instal·lat al mas (fotografia: Núria Viñas Gracia)

Resultats de la investigació

Eusebi Vicens Sagué nascut a Castell d'Aro l' 11/04/1910 i resident del municipi de Santa Cristina d'Aro (1934 – 1939), fill de Esteban i Àngela, era masover de Can Ballester junt amb la seva dona Joaquina Viñolas Cortada. Considerat del grup religiós catòlic-romà¹⁷, era pare de tres fills: Carme, Àngela i Pere Vicens Viñolas. Fou milicià de Castell d'Aro¹⁸, possiblement per aquest motiu El jutge de Responsabilitats Polítiques demanà a l'Ajuntament de Castell d'Aro – lloc on havia nascut-, el 10 d'abril de 1939, els seus antecedents i béns. El 23 de juliol de 1941, d'altra banda, demanà el seu *paradero exacto*¹⁹.

Eusebi Vicens probablement fou internat en un camp de concentració a França, d' on fou contractat per una companyia de treballadors estrangers²⁰. Pensem que va estar fent treballs de construcció de la línia

¹⁶ Vam anar a comprovar expressament aquesta dada, ja que des de l'Arxiu de la Biblioteca del Camp de Concentració de Mauthausen ens indicava que la data de naixement era el 10 d'Abril de 1910.

¹⁷ Informació extreta de la fitxa del deportat Eusebi Vicens. Arxiu de la Biblioteca del Camp de Mauthausen

¹⁸ Bohigas i Maynegre, J. (2016). *Guerra i revolució a Castell-Platja d'Aro (1936-1937)*. Castell-Platja d'Aro: Ajuntament de Castell-Platja d'Aro.

¹⁹ Gaitx Moltó, J. (2007). Notes biogràfiques d'exiliats del Baix Empordà dins *L'exili del Baix Empordà al 1939* (p. 503). La Bisbal d'Empordà: Ajuntament de la bisbal d'Empordà.

²⁰ Dades extretes de la fitxa del deportat Eusebi Vicens Sagué facilitada per l'Amical de Mauthausen a Barcelona

Maginot a la rereguarda, a causa de que els espanyols a l'exili ja havien tingut contacte militar amb les armes nazis i sabien com defensar-se d'elles. També recolzem aquesta hipòtesi, a causa de que fou capturat a Saint Dié, entre els dies 20 i 26 de Juny de 1940²¹.

Llavors fou traslladat a l'Stalag V-D d'Estrasburg, un camp de concentració per a presoners de guerra, d'on rebé el número de presoner núm.2622.

L'onze de desembre de 1940 sortí cap a Mauthausen en un comboi juntament 846 republicans, dels quals 449 moren durant el trajecte²². Dos dies més tard, el tretze de desembre van arribar al camp d'extermini, on rebé el número de presoner 5.345 i la classificació de *rotspanier* [Voluntari roig de la guerra civil espanyola]²³. Desgraciadament no en sabem si portava triangle blau, que indicava presoner de guerra, amb la "S" que marcava que era espanyol, o si per contra portava un triangle vermell al ser considerat un pres polític.

La seva estada en el camp principal fou curta, dos mesos i quatre dies, doncs el 17 de Febrer de 1942 el traslladaren al *Kommando* de treball de Gusen amb el número de presoner 10725²⁴. Amb motiu de la seva corpulència física, segons hem pogut veure en un retrat facilitat per la família, sospitem que podria haver estat treballant a la cantera de Gusen, encara que no en tenim la certesa.

Eusebi va ser declarat "no apte" per al treball el 21 d'Agost del 1941 pels metges del règim nazi. Set dies més tard, durant la nit del dia 27²⁵ fou traslladat a Hartheim, abans de la mitjanit, en autobusos del programa *Aktion 14F13*, que recollia sota el codi secret de K.L. Dachau. Aquest programa, del que també n'hi havia una versió enfocada per a la població civil minusvàlida, tenia per objectiu netejar els camps de concentració de presoners no aptes per al treball ja que eren considerats com una càrrega econòmica per al Reich.

L'autobús que portà a Eusebi cap a Hartheim està compost per presoners d'origen polonès i espanyol, els quals van ser triats per les autoritats de Gusen.

Segons les informacions que ofereix la web del Memorial de Hartheim, Eusebi va morir a les poques hores d'arribar²⁶. Segons la cronologia i les informacions de la web, vam poder emmarcar el seu assassinat dins la primera fase del projecte de les cambres de gas.

En el registre de mort, la causa de la seva mort i la data foren manipulades pels nazis. Es tractava d'un mètode que feien servir per a fer sabotatge a les investigacions sobre el difunt. D'aquesta manera la data de la mort real no es corresponia amb la que apareixia a les llistes de Mauthausen. Així es pretenia evitar que s'establissin relacions entre els camps de concentració i els exterminis de presoners.

Pel que fa a la situació de la seva dona a Espanya, Joaquima Viñolas Cortada, qui només va rebre dues cartes des de França²⁷. Era possible que Eusebi escrigués a casa seva des de els camps de concentració, ja que els nazis permetien als presoners enviar una postal o una carta regularment des del camp. Amb tot, la correspondència es trobava sota supervisió i/o la pertinent manipulació dels continguts per part de les autoritats dels camps.

21 Segons les dades Bermejo el mes de captura és el Juny de 1940, no obstant això, l'Amical de Mauthausen [a Barcelona] concreta que va ser entre els dies 20 i 26 de Juny.

22 Dades extretes de la fitxa del deportat Eusebi Vicens Sagué facilitada per l'Amical de Mauthausen a Barcelona

23 Dades extretes de la fitxa del deportat Eusebio Vicens Sagué facilitada per l'Arxiu de la Biblioteca del Camp de Mauthausen

24 Dades extretes de la fitxa del deportat Eusebio Vicens Sagué facilitada per l'Arxiu de la Biblioteca del Camp de Mauthausen

25 Dades extretes de la fitxa del deportat Eusebio Vicens Sagué facilitada per l'Arxiu de la Biblioteca del Camp de Mauthausen

26 En canvi, Bermejo diu que la seva mort es corresponia amb el dia 22 de Setembre

27 Dades facilitades pels familiars d'Eusebi Vicens durant l'entrevista

Sense tenir més notícies del periple del seu marit, Joaquina Viñolas Cortada va haver de cuidar de tres nens patint les conseqüències socials d'haver estat casada amb un roig. Aquest *status* social l'hi va comportar que l'hi deneguessin algunes feines agrícoles i les malifetes d'alguns franquistes com cobrir el forat de la xemeneia amb palla. Tanmateix no podia parlar en públic del periple del seu marit, tampoc amb els nens ja que era un tema tabú.²⁸

Aquesta història encara queda lluny de ser completa. Respecte a les tasques desenvolupades per ell als camps de concentració i nazis on va estar, no hem tingut possibilitat de verificar les nostres hipòtesis. També ens manca informació com les rutes que va fer servir, la data concreta en què va emprendre el camí de l'exili, el número de barracó en que es trobava i en desconeixem gairebé completament la seva experiència en els camps nazis.

Més enllà del que altres treballs d'investigació ja havien revelat, aquesta recerca ha aportat una esmena a les dades oficials sobre la mort d'Eusebi Vicens. El fet que es manipulés, de forma sistemàtica i per part dels nazis, la data de la mort de les víctimes dels camps de concentració respon a la necessitat del nazisme d'eliminar sospites dels camps de concentració com a camps de mort. És significatiu el fet de la manipulació de la data de la seva mort, el qual desmenteix les dades publicades sobre aquest presoner a les llistes de Mauthausen. No obstant això, no es tracta d'un cas aïllat, sinó d'un fet sistemàtic que els nazis reproduïen per a desvincular els camps de concentració i extermini de les morts en aquests.

Cal fer esmena que la mort d'Eusebi té lloc poc abans que finalitzi la primera fase del programa de cambres de gas, ja que la població alemanya es va assabentar d'aquesta veritat, i, conseqüentment, hi va haver algunes protestes²⁹, fet que va paraitzar les investigacions fins l'inici de la invasió de la URSS amb l'arribada massiva de presoners de guerra, la qual va derivar en "la solució final".

L' homenatge: 15 d'Octubre, dia nacional de les víctimes de la guerra civil i el franquisme

El dissabte 15 d'Octubre de 2016 va tenir lloc, al barri Salom de Santa Cristina d'Aro, l'homenatge a Eusebi Vicens Sagué davant el mas de Can Ballester, lloc on havia fet de masover.

L'acte va començar a les dotze del migdia amb la intervenció de l'alcalde de Santa Cristina d'Aro, Xavier Sala, qui va parlar sobre la necessitat de col·laborar entre municipis i institucions en la recuperació de la memòria històrica de la guerra civil espanyola.

A continuació, l'arxiver municipal Jordi Gaitx va parlar sobre la necessitat de retre homenatge a Eusebi Vicens Sagué, un dels deportats empordanesos. El seu nom ja havia aparegut en diverses llistes d'exiliats que l'arxiver havia consultat prèviament.

Entre aquestes llistes, va esmentar les de Mauthausen que fa servir Benito Bermejo a *Libro Memorial* (2006), o Montserrat Roig en a *Els catalans en els camps nazis* (1977).

Va cloure el seu torn de paraula esmentant la meua tasca efectuada a l'Arxiu Municipal de Santa Cristina d'Aro durant el darrer any.

El següent torn de paraula va ser per mi, com a autor de la recerca. Vaig obrir la meua intervenció llegint unes paraules en representació de l'Amical de Mauthausen a Barcelona. Aquesta entitat ens va comunicar

²⁸ Dades facilitades pels familiars d'Eusebi Vicens durant l'entrevista

²⁹ Cal destacar en aquest sentit que els aliats bombardejaven pamflets amb propaganda sobre les funcions dels camps nazis sobre la població alemanya. Amb aquesta estratègia buscaven que es donessin revoltes ideològiques de la població contra el Reich. Tot i així, és possible que la població fos conscient realment del que passava en els camps però no s'hi oposés públicament per por a les represàlies. Alguns sectors de l'església a Alemanya s'hi van oposar obertament.

que per un imprevist, finalment no ens podria enviar cap representant a l'acte, tot i així, em va demanar que llegís en nom de l'Amical una carta adreçada a l'alcalde. El missatge destacà la necessitat d'estudiar el passat per evitar noves barbàries com el nazisme, en un moment en que l' extrema dreta està guanyant poder a Europa. A continuació vaig presentar una versió abreujada dels resultats de la investigació.

Després arribà el torn de paraula de les filles d'Eusebi Vicens, la Carme i l' Àngela Viñolas. La néta, en el seu nom, glossà de la figura del seu avi com un home noble que estimava la pau i la seva terra, Catalunya, per damunt de tot. Van posar èmfasi en les seves creences pacifistes, destacant que ell rebutjava les armes i la violència per resoldre conflictes.

Quan van acabar les intervencions orals es va procedir a fer una ofrena al faristol memorial en record d'Eusebi Vicens, que en dies previs s'havia instal·lat davant del mas. Es van col·locar dues llànties i es va fer una ofrena floral. Llavors l'alcalde va procedir a lliurar dos rams de flors a les filles en senyal de reconeixement.

L'acte es va tancar amb un aplaudiment en record de la figura d'Eusebi i de les víctimes de la barbàrie nazi i la repressió franquista, tant a Espanya com a Europa, i un agraïment a les entitats col·laboradores en el projecte de recerca.

Entre els assistents a l'acte s'hi trobaven els familiars d'Eusebi Vicens, el professor Toni Strubell i periodistes de Televisió Costa Brava i el diari El Punt-Avui. Aquest diari ens va fer algunes preguntes a en Jordi Gaitx i a mi sobre la figura de Vicens, de cara a la publicació d'un article sobre l'esdeveniment al diari.

Bibliografia emprada

Auladell Agulló, M. (2006). De Sant Feliu i la vall d'Aro als camps de la mort. Guixolencs víctimes de la barbàrie nazi. *Butlletí Informatiu Del Grup de Recerca de l'Època Franquista de Sant Feliu de Guíxols I La Vall d'Aro. El Trenta-Nou*, 9–12.

Bermejo, B., i Boix Campo, F. (2002). *Francesc Boix, el fotògraf de Mauthausen*. Barcelona : La Magrana.

Bermejo, B., i Checa, S. (2006). Introducció. Dins *Libro memorial : españoles deportados a los campos nazis (1940-1945)* (p.39). Madrid : Ministerio de Cultura. Subdirección General de Publicaciones, Información y Documentación.

Bohigas i Maynegre, J. (2016). *Guerra i revolució a Castell-Platja d'Aro (1936-1937)*. Castell-Platjad'aro: Ajuntament de Castell-Platjad'Aro.

Clara, J. (2005). *Expedients de responsabilitats polítiques al Baix Empordà*. Institut d'Estudis del Baix Empordà, 24, pp.179-198.

Constante, M. (2005). *Los Años rojos : españoles en los campos nazis*. Barcelona : Galaxia Gutenberg [etc.].

Constante, M. (2007). *Tras Mauthausen*. Barcelona : Círculo de Lectores.

Gaitx Moltó, J. (2006). L'exili de 1939: Una nova guerra (setembre 1939 - novembre 1942). In *Franquisme i repressió a Sant Feliu de Guíxols durant la postguerra* (p. 216). Sant Feliu de Guíxols: Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols. Grup de Recerca de l'Època Franquista. Diputació de Girona.

Gaitx Moltó, J. (2007). Notes biogràfiques d'exiliats del Baix Empordà. In *L'exili del Baix Empordà al 1939* (p. 503). La Bisbal d'Empordà: Ajuntament de la bisbal d'Empordà.

Gimeno Font, E., i Gimeno Font, G. (2007). *Buchenwald, Dora, Belsen-Belsen : vivències d'un deportat*.

Barcelona : Amical de Mauthausen i Altres Camps de Concentració Nazis.

Laffitte, J. (2008). *El ahorcamiento*. Barcelona : El Viejo Topo.

Marsálek, H. (1999). *La Storia del campo di concentramento di Mauthausen*. Wien : Österreichische Lagergemeinschaft Mauthausen.

Mayans, M. (2009). *Testimoniatsges i memòries (1936-1945) : una nit tan llarga*. Valls : Cossetània.

Ory, P. (2013). *Dictionnaire des étrangers qui ont fait la France*. (Robert Laffont, Ed.). Bouquins.

Pappaletta, V. (2002). *Tu passerai per il camino : vita e morte a Mauthausen*. Milano : Mursia.

Pike, D. W. (2004). *Españoles en el holocausto : vida y muerte de los republicanos en Mauthausen*. [Barcelona] : Debolsillo.

Roig, M. (1978). *Noche y niebla : los catalanes en los campos nazis*. Barcelona : Península.

Roig, M. (2001). *Els Catalans als camps nazis*. Barcelona : Edicions 62.

Sala, M., i Toran, R. (2002). *Mauthausen : crònica gràfica d'un camp de concentració = Mauthausen : crónica gráfica de un campo de concentración*. Barcelona : Viena Edicions.

Serrano Blanquer, D., i Comellas, F. (2001). *Un Català a Mauthausen : el testimoni de Francesc Comellas*. Barcelona : Pòrtic.

Triangle Bleu. (2005). *Les Républicains espagnols déportés de France*. Paris : Génériques.

Winkler, J. M. (2010). *Gazage de Concentrationnaire au châteu de Hartheim. L'<action14f13> 1941-1945 en autriche annexée nouveles reserches sur la comptabilité de la mort*. (M. Reynaud, Ed.). Éditions Tiresias.